

Шта доноси арапска револуција

Пише: Ивана Јанковић
петак, 18 фебруар 2011 10:51

(НИН, 17. 2. 2011)

Египтом кружи виц о туристи који у ресторану види слике Насера, Садата и Мубарака. Пита ко је Насер, а газда му каже да је он свргао монархију и постао председник земље. Пита ко је Садат, одговор је: “Он је био следећи председник, склопио је мир са Израелом, али је убијен 1981. године”. Најзад, пита ко је Мубарак, а газда одговара “Хм... то је отац мог пословног партнера”.

Египћане не напушта еуфорија после одласка Хоснија Мубарака са власти, на којој је био дуге три деценије. Живот је, у међувремену, после готово три недеље демонстрација, почео да се нормализује, људи су кренули на посао, школе су почеле да раде, отворене су продавнице, тргови се рашчишћавају... На кључно питање, међутим, шта чека земљу после Мубарака, још увек нико не може да пружи одговор.

Врховни војни савет објавио је да ће водити државу у прелазном периоду, наредних шест месеци, до нових избора, али египатска опозиција скуп је покрета који су се у тренутку када је маса устала против Мубарака нашли заједно, али који међусобно нису повезани, а чију појединачну снагу је тешко проценити. Војска је, са друге стране, неспорно најмоћнија египатска институција и у тренутку када је преузела на себе обавезу да води земљу, остаје нејасно у којој улози види себе у будућности.

Од свргавања британске власти 1952. године, водећи људи земље, Насер, Садат, најзад и Мубарак, долазили су из редова војске. Током шест деценија војна елита била је стуб друштва и временом је постала и незаобилазан фактор националне економије.

Поред америчке помоћи од 1,3 милијарде долара годишње коју прима, она поседује и компаније које производе све, од маслиновог уља до веш-машина, телевизора, цемента и флаширане воде. Уз земљу, хотеле и грађевинске компаније, као и уговоре са владом о изградњи и производњи, војска има тако развијен бизнис да готово да је постала комерцијално предузеће, како је оценила амбасадорка Маргарет Скобеј у једној од депеша које су искрсле на Викиликсу.

Процењује се да војска контролише 30 до 40 одсто египатске економије, али она је била и довољно заштићена да тачни подаци о буџету никада нису били доступни јавности.

Није извесно да ће се у ближој будућности војна и цивилна власт раздвојити, нарочито док је моћ још увек у рукама првих. Транзиција у Каиру је тек на почетку, али тешко је замислити како би војни естаблишмент могао да препусти своју огромну финансијску и политичку моћ некој будућој влади.

Проћи ће сигурно још много времена док владе не буду биране без подршке војске, а још више док држава буде могла да каже да она контролише војску и има стварну моћ над њом, а не обрнуто.

Период који наступа требало би да припреми земљу за изборе и да консолидује уздрмано египатско друштво. Резултати тих избора, изгледа, далеко више забрињавају остатак света, него Египћане.

Америку и њене савезнике нарочито брине какве ће позиције после избора заузети Муслиманска браћа. Медији су већ, не без ироније, приметили да је та организација добила незапамћен бесплатан маркетинг, када их је непосредно пре Мубараковог пада, док су сви још с нестрпљењем ишчекивали ко ће бити победничка страна, амерички директор Националне обавештајне службе, Џејмс Клапер, описао као „мирољубиву,

Шта доноси арапска револуција

Пише: Ивана Јанковић
петак, 18 фебруар 2011 10:51

претежно секуларну организацију, која избегава насиље“. Ова изјава изазвала је салву беса и жестоке критике на рачун Клапера. Муслиманску браћу Запад углавном види пре као све друго него као мирољубиву организацију, а у првом реду као потенцијално највећу опасност за будуће односе са Египтом.

Већ њихов слоган „Ислам је решење“ довољан је да пробуди непријатне асоцијације на Иран, а њихова бројност и чињеница да су активни у свим арапским земљама, само поспешује страховања да би њихово евентуално освајање власти Египат гурнуло у екстремизам.

У Египту, међутим, они су свој кредибилитет градили пре свега пружајући социјалне услуге, развијајући широку мрежу која је помагала сиротињским крајевима. Показали су велику способност у раду са синдикатима, професионалним удружењима, па и у парламенту. У периодима када им је био забрањен политички ангажман њихови чланови излазили су на изборе као самостални кандидати и оставривали солидан успех. Нису, наравно, нимало наклоњени Западу, али како је Запад дуго помагао многим диктаторским режимима да опстану, то организације као што су Муслиманска браћа нису морале да улажу превелики напор за развијање антизападних осећања код својих суграђана. Она су већ била ту.

Уз углед који уживају и добру организацију која им је помогла да опстану може се очекивати да на будућим изборима остваре солидан резултат. Демонстрације у Египту они су подржали, али их нису организовали, нити водили, а за време немира изјаснили су се да подржавају Мухамеда ел Барадеја.

Када је “арапска револуција”, како су западни медији назвали талас демонстрација у Тунису, Јемену, Алжиру, Јордану, захватила Египат, стратешки и геополитички центар арапског света, то је постао догађај од глобалног значаја. Догађаје у Каиру са истом пажњом пратили су САД, Иран, Хезболах, Велика Британија....

Шта доноси арапска револуција

Пише: Ивана Јанковић
петак, 18 фебруар 2011 10:51

Са својих 80 милиона становника Египат је већи него Саудијска Арабија, Сирија, Јордан и Либан заједно. Његов положај – Суецки канал, још је важнији, а за стабилност региона од кључне је важности био споразум који ова држава има са Израелом.

У телефонском разговору са Ехудом Бараком, Мохамед Хусеин Тантави потврдио је да ће поштовати све међународне споразуме које је земља потписала, укључујући и мировни споразум са Израелом из 1979. године, када је у Кемп Дејвиду постигнут договор да ће се Израел повући са Синаја, а Израел и Палестина нормализовати односе.

Кемп Дејвид је сматран великим успехом, донео је стабилност региону, за Египат није више било војне опасности од Израела, а почела је да пристиже и редовна америчка помоћ, земља је, такође, добила и право да производи оружје за САД. Остало је, ипак, упамћено да он није није решио односе Израела и Палестине, како је било предвиђено.

По одласку Мубарака, амерички и европски званичници прво су затражили да, како је изјавила Ангела Меркел “будућа египатска влада... сачува и одржи мир на Блиском истоку и поштује све уговоре са Израелом”.

У овом тренутку Египат свакако не жели да отвара питање односа са Израелом, коме испоручује нафту и добија новац неопходан економији земље, али није искључено да ће будућа влада укинути ембарго Хамасу, који је био важан потез за одржавање добрих односа са Америком, али међу Египћанима никада није наишао на одобравање. Египат би, такође, могао да ступи на сцену као јака сила која би притискала Израел на озбиљне преговоре са Палестином.

Шта доноси арапска револуција

Пише: Ивана Јанковић
петак, 18 фебруар 2011 10:51

Зато немир који Израел осећа није без разлога, а на рачун израелске владе на унутрашњој сцени већ се могу чути коментари да је била изненађујуће неприпремљена на промену режима у Египту.

“Израел је био опседнут мањим претњама као што је Хезболах или иранско нуклеарно наоружање, али су узели здраво за готово односе са Египтом, који су много већа претња опстанку Израела”, сматра Џорџ Фридман са Стратфорда. “Израел се ослонио на Мубараккову владу као да ће она бесконачно трајати”.

Међу Израелцима сада влада дубока стрепња каква ће бити даља судбина Египта, до сада најпоузданијег савезника чија се подршка није доводила у питање.

Дан пре него што ће напустити положај Мубарак је у телефонском разговору са Бен Елијезером, некадашњим министром, проценио да се немири неће зауставити у Египту и да ће захватити све државе Блиског истока. Елијезер је медијима пренео и ове речи одлазећег пердседника:

“Видимо какву је демократију Америка донела Ирану и Хамасу у Гази, то је судбина Блиског истока. Они можда говоре о демократији, али не знају о чему говоре и резултат ће бити екстремизам и радикални ислам.”

Иако се не би сложио око узрока, Израел, као и Запад, дели страх да би Мубарак ова прогноза могла бити тачна. Осим тога, за Америку је свакако још важнији проблем што неће више моћи да рачуна на свој неприкосновени утицај у најважнијој арапској земљи. Непопуларност највеће светске силе у арапском свету није новост, а у случају Египта подршка Мубаракском репресивном режиму сада додатно компликује ствар. Борба против тероризма помогла је Мубарак да оправда многе потезе који нису наишли на одобравање маса, а незадовољство је подгрејано када се испоставило да је Америка користила египатску тајну полицију да испитује људе осумњичене да су чланови Ал каиде, при чему су често излагани тортури. Египатска влада је овакве вести демантовала, али никада није успела да разувери грађане да је узела учешћа у спровођењу америчке политике на начин који није дозвољен на америчком тлу.

Први задатак прелазне владе свакако ће бити да земљу стави на ноге после

Шта доноси арапска револуција

Пише: Ивана Јанковић
петак, 18 фебруар 2011 10:51

немира. Већина продавница била је за то време затворена, цене хране скочиле су око 15 одсто, туризам, који запошљава више од два милиона људи и доноси важне приходе, такође треба вратити на колосек, треба вратити туристе у земљу, а стране и домаће инвеститоре такође треба убедити да се земља стабилизује и да посао неће трпети.

Већ у првим данима по Мубараковом паду, тек што су се демонстранти разишли, на улице су изашли запослени у јавном сектору, који захтевају веће плате, њима су се прикључили демонстранти из омладинских и спортских државних организација, затим и запослени у туристичком сектору, најзад у штрајк су ступили и радници Националне банке.

Будућу владу чека још већи посао. Више од 40 одсто становника живи са мање од два долара дневно, а економски раст који је и у години светске кризе бележио шест одсто, није донео бољитак свима. Дубоко подељено египатско друштво карактерисала је слаба пропустљивост, огромна корупција, све већи број младих и образованих људи без посла и чврст режим који није успевао да препозна растућу снагу која га је на крају срушила. Демонстранти полажу велике наде у будуће изборе, али постреволуционарни Египат тек је пред изазовима.

Неко се ових дана сетио речи које је Мубарак изговорио када је долазао на власт: “Нећу се бавити оним што не могу да остварим, нећу крити истину од народа и нећу дозволити корупцију и неред“. Испало је нешто другачије, а три деценије касније египатски бирачи очекују да те циљеве оствари нека нова влада.

Од првих слободних избора дели их неколико месеци, а тек после њих биће могуће прогнозирати у ком правцу ће се земља кретати. Мубараков одлазак тек је почетак нове блискоисточне приче. Промене у Египту неспорно ће утицати на цео регион, а питање на које би сви желели одговоре је како ће изгледати “постамерички Блиски исток”

Три деценије власти

Мухамед Хосни Саид Мубарак рођен је 4. маја 1928. године у селу Кафр ел-Мосеилха, у Делти Нила.

Након завршетка средње школе, уписао се у Египатску војну академију, коју је 1949. године напустио, и отишао у Ваздухопловну војну академију, где је 1950. године постао пилот-официр.

Од 1972. до 1975. године командовао је египатским ваздухопловним снагама, учествовао је у Октобарском рату 1973. године против Израела. Председник Анвар Садат 1975. године изабрао је Мубарака за потпредседника Египта.

За време војне параде 1981. године, исламистички милитантни покрет извршава атентат на председника Садата, и Хосни Мубарак постаје председник Египта.

Одмах по преузимању власти, Мубарак спроводи “хитне законске мере”, којима даје широка овлашћења полицији и војсци у борби против исламистичких екстремиста, али и ограничава права на политичка окупљања.

Наредних година, Мубарак је постао главни посредник у арапско-израелским мировним преговорима, а његов режим је био потпомогнут милијардама долара помоћи од Сједињених Америчких Држава.

Приликом посете Етиопији 1995. године, преживео је покушај атентата.

У наредној декади, успео је да уз помоћ Омара Сулејмана, шефа обавештајне службе, дискредитује политичке противнике, али и екстремне муслиманске групе.

Шта доноси арапска револуција

Пише: Ивана Јанковић
петак, 18 фебруар 2011 10:51

Три пута је реизабран за председника, био је једини кандидат. На првим изборима где је било више кандидата 2005. године, однео је убедљиву победу. Опозиција је ове изборе прогласила намештеним и покраденим.

Након изненадне победе Муслиманске браће на парламентарним изборима 2005. године, наредио је хапшење 1.300 чланова ове партије. А ухапшен је и његов највећи ривал на председничким изборима, либерал Ајман Ноур.

Од 2005. године, Мубарак је обећавао да ће спровести демократске и економске реформе, јер је незадовољство сиромашних грађана било све веће. Кулминирало је крајем јануара, када су широм Египта почели протести против режима Хоснија Мубарака.

Хосни Мубарак је 18. фебруара поднео оставку на место председника и повукао се у Шарм ел Шејк.

Немири се шире

Након немира у Тунису и Египту, ланчаном реакцијом букнули су протести и у Јемену, Алжиру, Јордану, Бахреину.

Око 50.000 демонстраната у Јемену славили су одлазак Мубарака, и захтевали да то

Шта доноси арапска револуција

Пише: Ивана Јанковић
петак, 18 фебруар 2011 10:51

исто учини и њихов председник Али Абдулах Салех. Полиција се сукобила са антивладиним демонстрантима у центру Санае, и разјурила их, притом је неколико људи повређено, а више њих приведено. Јемен је најсиромашнија арапска земља и постао је уточиште екстремиста Ал каиде.

Истовремено сукоби и у Бахреину. Протестанте је растерала бахреинска полиција, уочи скупа планираног прошлог викенда, који би били први масовни протести, попут оних у Египту, у подручју Персијског залива. Очевици кажу да је полиција користила сузавац и гумене метке, да би растерала демонстранте. Сведоци не желе да им се помињу имена јер страхују од одмазде. Упркос свему, опозиција неће одустати од протеста, на коме ће већинско становништво, шиити, затражити да их владајућа сунитска династија не дискриминише. Алжирска Национална координација за промене и демократију заказала је за суботу, 19. фебруара, нове протесте у тој држави. Пре скоро три недеље почеле су демонстрације, када се у центру престонице окупило 2.000 људи и захтевало демократске промене. Али су их је у протестном маршу спречили полицајци, којих је било око 30.000. Алжирске власти обећале су да ће укинути “ванредно стање” које у овој земљи траје већ 19 година, под изговором да постоји стална опасност од исламских екстремиста.

И у Јордану бедуини желе мало више демократије. Највећа подршка краљу Абдулаху, чланови главног бедуинског племена придружили су се позивима опозиције за политичке реформе. Они кажу да уколико власт не одговори на захтеве народа, изазваће побуне у Јордану, попут оних што су погодиле Тунис и Египат.